

Сопронюк Поліна,

*магістр, інспектор з дотримання прав людини ІТТ №4,
Головне управління Національної поліції в Полтавській області*

ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ВПЛИВ ВІЙНИ, МЕТОДИ БОРОТЬБИ

Більшість учених-поліцейстів вважають, що явище професійної деформації є результатом невідповідності особи задекларованим професійним нормам, утворення жорстоких професійних стереотипів, трансформування професійної ролі на кшталт позаслужбових взаємовідносин або впливу професійних особливостей їх діяльності.[2].

Ю. Александров вважає, що професійна деформація-це «...результат невідповідності людини суспільній професійній нормі, появи жорстких професійних стереотипів, перенесення професійної ролі до сфери позаслужбових стосунків або впливу специфіки службової діяльності».

Специфіка правоохоронної діяльності, зокрема необхідність вступати у взаємодію з правопорушниками, нерідко містить в собі елементи негативної дії на особистість. Працівник, який постійно стикається з насильством, конфліктними ситуаціями, вимушений ухвалювати відповідальні рішення в умовах постійного дефіциту часу, не може не захищати при цьому свій внутрішній світ. Постійно спостерігаючи зворотний бік життя, працівникові потрібний певний «соціально-психологічний імунітет». Цей імунітет нерідко формується у вигляді професійних деформацій, які є негативними змінами в структурі свідомості та діяльності людини, відбуваються під впливом особливостей професійної діяльності і знаходять свій прояв у діяльності, міжособистісних службових і неформальних відносинах з колегами, а також у повсякденному житті.[1]

Основними показниками професійної деформації є:

- упереджене ставлення до громадянина (громадян), які виступають об'єктами службової діяльності працівника. В основі такого ставлення лежить специфічний професійний стереотип, який характеризується переважанням негативного змісту та емоційного забарвлення, стійкістю враження та спрощенням уявлення про людей та ситуацію;

- доволіно суб'єктивне тлумачення регламентації власної діяльності та поведінки громадян. Таке тлумачення полягає в тому, що працівник вважає припустимим і навіть доцільним порушувати службові норми, вимоги, дисципліну для досягнення професійного результату. Він у власних інтересах із

суб'єктивних позицій оцінює свої дії та вчинки й провокує інших працівників на наслідування ними його прикладу;

– виконання професійної ролі як у цілому, так і окремих її елементів поза службою, коли в цьому немає об'єктивної необхідності. Перш за все, це стосується перенесення стилю службового спілкування, поведінки на інше оточення й обставини, зокрема, недоречного вживання професійного жаргону, гумору тощо;

– професійне огрубіння особистості працівника. Воно полягає у постійній, надмірній зацікавленості службовими справами, бажанні якомога довше перебувати на роботі (у тому числі у вихідні й святкові дні), обмеженні кола спілкування особами однієї професійної групи, нехтуванні потребами родини й звуженні власних інтересів працівника до сфери професійної діяльності;

– зміни в образі «Я». Такі зміни полягають у стійкому завищенні професійної самооцінки, підвищенні критичності в оцінці діяльності колег на фоні зниження самокритики, неадекватного реагування на контроль і критику на свою адресу, переконаності у власній безпомилковості, виключності та незамінності. Відмічається збайдужіння до всього, що виходить за межі професійної сфери.[4]

Психолог В. В. Бойко виділяє такі компоненти синдрому вигорання:

1. Емоційне виснаження - виявляється відчуттям емоційного перенапруження, спустошеності, відчуттям вичерпаності власних емоційних ресурсів (виникає притупленість емоцій, виявляються перші ознаки депресії які можуть призвести до емоційних зривів).

2. Деперсоналізація (дегуманізація) - тобто тенденція розвитку негативного, бездушного, цинічного ставлення до інших людей (контакти стають безособовими і формальними, з'являється внутрішнє стримане роздратування, яке згодом виривається назовні);

3. Редукція особистісного досягнення - незадоволеність собою, відчуття зменшення цінності своєї діяльності, зневага службовими обов'язками, обмеження своїх можливостей, тобто негативне самосприйняття у професійному плані.[1]

Від початку війни повноваження НПУ, фізичні та психологічні навантаження збільшилися на 80%, тому що працівники поліції допомагають відповідним службам які документують воєнні злочини, проводять стабілізаційні заходи та працюють з людьми. Готовність може бути досягнута лише за умови розвитку емоційного ставлення, адаптації своєї поведінки до нових ситуацій, налагодження комунікативних процесів, формування педагогічних компетенцій, таких як мислення, увага, спостережливість, комунікативні навички, а також розвитку комплексу професійних важливих

якостей (емоційна стійкість, самоконтроль, чесність, доброта, терпіння та ін.), про які можна говорити лише тоді, коли вони розвинені. Слід погодитися з думкою В. В. Сокурєнка про те, що традиційні підходи до підготовки працівників правоохоронних органів неповністю забезпечують необхідну якість і професійну компетентність кваліфікованих кадрів поліції. А тому правильним є висновок про наявність об'єктивної суперечності між зростаючими вимогами сучасного суспільства до діяльності поліції та традиційною системою підготовки поліцейських.[4]

Процес формування (самоформування) психологічної готовності працівників поліції до службової діяльності є складним і багатоаспектним. Його складність обумовлена перебудовою особистості громадянина, що прийшов на службу в органи внутрішніх справ, в особистість фахівця, професіонала правоохоронної системи. Багатоаспектність окресленого процесу обумовлена необхідністю розвитку у співробітників психологічної стійкості, багатьох професійно значущих особистісних якостей, рис характеру, а також системи знань, умінь і навичок відповідно до вимог професійної діяльності.[3]

МВС України розроблено Методичні рекомендації з виявлення професійної деформації у працівників органів внутрішніх справ України відповідно до Програми реалізації Концепції психопрофілактичної роботи в органах внутрішніх справ України, затвердженої наказом МВС України від 05.04.2002 № 334, які можуть використовуватись у практичній діяльності фахівців Центрів практичної психології. Згідно із вказаними рекомендаціями, профілактична робота щодо попередження професійної деформації повинна здійснюватися керівниками всіх рівнів шляхом своєчасного виявлення зовнішніх первинних ознак професійної деформації, а також якісної психологічної діагностики та корекції, що покладається на фахівців Центрів практичної психології при ГУМВС, УМВС, УМВСТ та психологів вищих навчальних закладів МВС України.[5]

Серед документів МВС України, які мають загальноспрямовуюче та профілактичне значення для співробітників ОВС, спонукають їх до зразкового виконання завдань та досягнення високих результатів правоохоронної діяльності, можна назвати Етичний кодекс співробітника ОВС, схвалений Колегією МВС України 05.10.2000 № 7/КМ/8, Кодекс честі співробітника ОВС України, Звернення Колегії МВС України до особового складу органів і підрозділів внутрішніх справ, наказ МВС України від 26.05.2005 № 385 «Про затвердження Комплексної програми вдосконалення бойової та психологічної підготовки особового складу органів та підрозділів внутрішніх справ України», Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, наказ МВС України від 15.05.2007 № 157/1 «Про додаткові заходи щодо дотримання працівниками

органів внутрішніх справ принципів законності, забезпечення прав і свобод громадян» тощо.[5]

У кінцевому підсумку всі ці нормативні акти спрямовані на забезпечення кожним працівником свідомого дотримання під час виконання службових завдань та в особистому житті вимог Присяги працівника органів МВС, відповідних своєму статусу та посадовому становищу етичних норм.

Список використаних джерел:

1. Александров Ю.В. Проблеми професіоналізації та професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ//Право і безпека. 2012. № 4 (46). 323-328 с.
2. Кісіль З.Р., Кісіль Р.-В.В. Юридико-психологічні засади дослідження професійної деформації працівників Національної поліції України. Університетські наукові записки. 2020. Том 19. № 1 (73). 252 с.
3. Коновалова В.Е., Шепітько В.Ю. Основи юридичної психології: Підручник. Х:Одіссей, 2005. 352 с.
4. Медведєв В.С. Проблеми професійної деформації співробітників ОВС (теоретичний та прикладний аспект) : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 310 с.
5. Професійно-психологічна підготовка працівників слідчих підрозділів : навч. посібник / за ред. І.В. Жданова, Харків:ХНУВС, 2014. 516 с.